

GÜMRÜK İŞLEMLERİNDE UYGULANAN BASİTLEŞTİRİLMİŞ USULLER VE YÜKÜMLÜLERE SAĞLADIĞI FAYDALAR

THE SIMPLIFIED CUSTOMS PROCEDURES AND THEIR BENEFITS TO TAXPAYERS

Fatih UZUN | Gümrük ve Ticaret Müfettişi

ÖZET

Dış ticaret işlemleri gerçekleştiren ekonomik aktörler bakımından en önemli kaygılardan biri; ithalat veya ihracata konu olan eşya için gerekli gümrük işlemlerini mümkün olduğu kadar hızlı bir şekilde tamamlamaktır. Gerekli gümrük işlemlerinin en kısa sürede gerçekleştirilmesi, dış ticaret işlemleri yapan kişilere sadece ekonomik ve mali açıdan katkı sağlamanın yanı sıra, müşteriye malın zamanında ulaştırılması ve bu sayede müşterinin sağlanması bakımından oldukça önemlidir. Türk Gümrük mevzuatımız bu amaçlara hizmet etmesi amacıyla bünyesinde pek çok basitleştirilmiş gümrük uygulamaları barındırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gümrük İşlemleri, Basitleştirilmiş Usul, Gümrük Hukuku, Basitleştirilmiş Gümrük Uygulamaları

Jel Sınıflandırma Kodu: F1, F10, F14, K29,

ABSTRACT

One of the concerns for economic actors, who perform foreign trade transactions is fulfilling customs procedures as fast as possible. Completing necessary customs transactions as fast as possible is not only important for foreign trade actors in terms of economic and fiscal contribution but also providing customers satisfactions by delivering goods on time. Turkish Customs Legislation includes a lot of simplified customs procedures in order to accomplish these objectives.

Keywords: Customs Transactions, Simplified Procedure, Customs Law Simplified Customs Procedures

Jel Classification Codes: F1, F10, F14, K29

GİRİŞ

İthalat veya ihracat operasyonları gerçekleştirilen şirketlerin dış ticaret işlemlerinde en çok önemsedikleri konuların başında zamanı etkin kullanmak suretiyle tüm bürokratik süreçleri en kısa sürede tamamlanmasını sağlama gelmektedir. Bilindiği üzere dış ticaret işlemlerinde taraflar ticaretin niteliği gereği farklı ülkelerde bulunmakta, kısmen veya tamamen farklı kurullar ve/veya kurallara tabi olarak süreçleri oluşturmanın yanı sıra taraflar arasında belge akışını yerine getirmek zorundadırlar. Bu kapsamda herhangi bir ithalat veya ihracat işleminin gerçekleştirilmesinde firmaların mutlak suretle muhatap olduğu en önemli kurum gümrükler ve ilgili gümrük idarelerinin uygulanmasını öngördüğü prosedürlerdir. İthalatçı işletmeler açısından gümrük işlemlerinin en kısa sürede tamamlanması, üreteceği ürünlerin zamanında üretilmesi ve piyasaya sunulması ve bu suretle üretim bandının aksamaması bakımından önemliken, ihracatçılar açısından yurtdışı siparişe konu olan ürünlerin zamanında ve sağlam bir biçimde müşteriye ulaştırılması ve bu yolla müşteri tatminini sağlanması bakımından fevkalade önem arz etmektedir. Yükümlülerin gümrük işlemlerinin en kısa sürede ve etkin bir biçimde tamamlanması bakımından gümrük mevzuatımızda oluşturulmuş bazı basitleştirilmiş usuller bulunmaktadır. Bu makalemizde gümrük işlemlerinde yükümlülerin yararlanabileceği basitleştirilmiş usullerin neler olduğu ve bunların dış ticaret operasyonları yapan şirketlere sağladığı imkanlar üzerinde durulacaktır.

1. Basitleştirilmiş Usul Nedir?

Basitleştirilmiş Usul kavramı, gümrük idareleri tarafından dış ticaret işlemlerinin daha hızlı ve etkin bir biçimde gerçekleştirilmesini temin etmek amacıyla uygulamaya konulan gümrük usul ve formalitelerinin azaltılması veya kolaylaştırılması

olarak tanımlanır . 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 10 ve 71 inci maddeleri, gümrük usul ve formalitelerinin yürürlükteki hükümlere uygun olarak yürütülmesi kaydıyla söz konusu usul ve formalitelerin mümkün olduğunca basitleştirilmesine imkan tanımaktadır.

2. Gümrük Mevzuatındaki Basitleştirilmiş Usul Türleri Nelerdir?

Söz konusu Kanun maddelerinin verdiği yetki doğrultusunda Gümrük Yönetmeliği'nde gerekli düzenlemeler yapılmış olup, söz konusu düzenlemeler çerçevesinde oluşturulan basitleştirilmiş usul uygulamaları türleri şunlardır:

- Eksik bilgi ve belgeyle beyan,
- Beyanname yerine ticari ve idari belgeyle beyan,
- Kayıt yoluyla rejim beyanı,
- Basitleştirilmiş kontrol yöntemi,
- TOBB'a tasdik ve gümrük idarelerine vize işlemi için ibraz zorunluluğu olmadan A.TR Dolaşım Belgesi düzenleme,
- Tam beyanlı yaygın basitleştirilmiş usulden eşyanın özelliğine bakılmaksızın yararlanma,
- Götürü teminat sistemi,
- Kısmi teminat sistemi.

Gümrük Kanunu ve Gümrük Yönetmeliği uyarınca yukarıda belirtilen basitleştirilmiş usul uygulamalarından yararlanmak isteyen firmaların Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'na başvurarak Onaylanmış Kişi Statü Belgesi alması gerekir. Onaylanmış kişi statüsü alabilmek için gümrük mevzuatında belirlenen güvenlik kriterlerini ve dış ticaret performanslarını taşımak gereklidir. Firmaların sahip oldukları dış ticaret performansları ve mükelleflere sağladıkları kolaylıkların derecesine göre onaylanmış kişi statüsü; A, B ve C olmak üzere 3 sınıfa ayrılmıştır. Aşağıdaki tabloda hangi sınıfın hangi basitleştirilmiş usul uygulamalarından ya-

Basitleştirilmiş usul uygulamaları	A Sınıfı	B Sınıfı	C Sınıfı
Eksik bilgi ve belgeyle beyan	√	√	√
Ticari veya idari belgeyle beyan			
Kayıt yoluyla rejim beyanı	√		
Mavi Hat	√	√	
TOBB'a tasdik ve gümrük idarelerine vize işlemi için ibraz zorunluluğu olmadan ATR Dolaşım Belgesi düzenleme	√	√	
Tam beyanlı yaygın basitleştirilmiş usulden eşyanın özelliğine bakılmaksızın yararlanma	√	√	√
Götürü teminat sistemi	√	√	
Kısmi teminat sistemi	√	√	√

rarlanabileceği açıklanmıştır.

2.1. Eksik Bilgi ve Belgeyle Beyan

Mükelleflerin ithalat ve ihracat işlemlerini gerçekleştirirken gümrük mevzuatımızın öngördüğü belgeler ile ve çoğunlukla bu belgelerin asıllarını gümrük idarelerine sunmaları zorunludur. Örneğin Gümrük Yönetmeliği'nin 114 üncü maddesine göre faturanın aslı, her türlü ithalat veya ihracat beyannamelerinin eklerinde gümrük idaresine ibraz edilmesi gereken belgeler arasında belki de en önemlisidir. Oysa ki gümrük mevzuatımızda belirtilen şartları taşıyan kişiler; fatura aslının kendilerine ulaşmamış olması durumunda ithalat ve ihracat işlemlerinde faturanın asıllarını ilgili gümrük idaresine sunmaksızın ve sadece faks fatura ibraz etmek suretiyle gümrük işlemlerini tamamlayabilmektedirler. Dolayısıyla gümrük mevzuatımız bazı durumlarda mükelleflere eksik bilgi ve belgeyle gümrük beyanında bulunabilme imkanı tanımaktadır.

2.2. Ticari veya İdari Belgeyle Beyan

Gümrük Yönetmeliği'nin 112'nci maddesine göre; ithal veya ihraç edilecek eşyaya ilişkin ya-

zılı beyanın şekli ve içeriği gümrük mevzuatımız uyarınca belirlenmiş gümrük beyannamesi yapılması zorunludur. Genel uygulanan kural bu olmakla birlikte gümrük mevzuatımız; akvaryum balıkları ile CIF kıymeti 500 Avro'yu geçmeyen diğer eşyayı aynı gümrük idaresinden sürekli ve periyodik olarak ithal eden mükelleflerin beyanname yerine ticari veya idari bir belge üzerinden tescil ve işlem yapılmasına yönelik yazılı taleplerini kabul etmekte ve onları görece karmaşık olarak nitelenen gümrük beyannamesi düzenleme külfetinden kurtarmaktadır.

2.3. Kayıt Yoluyla Gümrük Rejimi Beyanı

Kayıt yoluyla gümrük rejimi beyanı; ithalat veya ihracat işlemi yapan beyan sahibine ilgili gümrük rejimine konu olan eşyayı gümrüklü sahaya götürmesine gerek kalmadan doğrudan gümrük idarelerinin belirlediği ya da uygun gördüğü yere veya mükellefin kendi tesislerine almasına imkan tanıdığı ve basitleştirilmiş usul çerçevesinde kayıt yoluyla ilgili rejime sokmasını sağladığı uygulamadır. Sadece A Sınıfı Onaylanmış Kişi Statü Belgesi sahibi olanların yararlanabildiği bu uygulama ile dış ticaret erbabının rekabet gücü ve ekonomik performansı önemli ölçüde artması amaçlanmaktadır. Bununla birlikte şu anda Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'ndan yetkilendirmiş yükümlü sertifikası alan özel kurumların hiç birine kayıt yoluyla gümrük rejimi beyanına izin verilmediğinden, hali hazırda bu kolaylığın fiilen uygulama alanının bulunmadığı ifade edilmelidir.

2.4. Mavi Hat Uygulaması

İthalat ve ihracat yapan mükelleflerin ithal veya ihraç edecekleri eşya için bir gümrük beyannamesi düzenlemeleri gümrük mevzuatımıza göre zorunludur. Mükellefler veya temsilciler tarafından düzenlenen gümrük beyannameleri ile gümrük idaresine beyan edilmiş olan eşya

için BİLGE sistemi tarafından bir muayene hattı kriteri belirlenmektedir. Bu muayene hattı kriteri, mükellef tarafından beyan edilen, ilgili gümrük idaresi tarafından hangi bakımlardan denetleneceğini ifade eder. Eşyaya ilişkin belgelerin kontrolü, eşyanın fiziki muayeneye tabi tutulması söz konusu muayene kriterlerinden bazılarıdır. Mavi Hat uygulamasına sahip olan mükelleflere ait olan eşya ise gümrük işlemlerinin tamamlanması aşamasında herhangi bir şekilde belge kontrolüne veya fiziki muayeneye tabi tutulmamak suretiyle eşyanın gümrükte geçirdiği sürenin asgari düzeyde olması amaçlanmaktadır. Mavi hattan faydalanmak suretiyle ihracat veya ithal eşyaya ilişkin gümrük işlemlerinin kontrolü; gümrük memurunun ithalat veya ihracat işlemlerinin tamamlanıp eşyanın mükellefin kullanımına sunulmasından sonra firmaya gitmesi ve eşya ile ilgili stok kayıtlarını kontrol etmesi ile sağlanır.

2.5. A.TR Dolaşım Belgesi Düzenleme

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın ihracat işlemlerinde ihracatçı firmalara sağladığı kolaylıklardan biri de onaylanmış ihracatçı statüsü vermesi ve bu statüye sahip firmaların kendi gümrük idarelerinin herhangi bir onayını almasına gerek kalmadan A.TR Dolaşım Belgesi düzenleyebilmeleridir. A.TR Dolaşım Belgesi Türkiye ile Avrupa Birliği ülkeleri arasında gerçekleşen sanayi ürünleri ile işlenmiş tarım ürünleri ticaretinde düzenlenme imkânı bulan eşya için ithalatçı ülke nezdinde gümrük vergisi muafiyeti sağlayan bir belgedir. Normal şartlar altında söz konusu belgenin verildiği ülkenin yetkili ticaret ve sanayi odaları tarafından onaylanmakla birlikte eşyanın ihracat edildiği gümrük idarelerinin de vizesini yani mühürünü taşıması gerekmektedir. Dolayısıyla Bakanlıkça Onaylanmış ihracatçı yetkisi tanınmış mükellefler, yine kendilerine Bakanlık tarafından verilen kaşeleri kullanmak suretiyle ilgili ticaret ve sanayi odasının onayı ile gümrük

idaresinin vizesini almaksızın A.TR dolaşım belgesi düzenleyebilmekte ve bu suretle eşyasının Avrupa Birliği üyesi ülkelere gümrük vergisi ödemeksizin ithal edebilmektedir.

2.6. Tam Beyanlı Yaygın Basitleştirilmiş Usul

Tam beyanlı yaygın basitleştirilmiş usul deyimi; özellikleri nedeniyle geçici depolama yerleri veya gümrük antrepolarına alınmayan dökme (tahıl, kömür, akaryakıt vb.) haldeki eşyanın, gümrük gözetimi ve denetimi altında sahiplerine tesliminden sonra buna ilişkin gümrük işlemlerinin tamamlanmasını ifade etmektedir. Bu kapsamdaki eşyanın serbest dolaşıma giriş rejimine tabi tutulmasının istenilmesi halinde vergileri beyana göre nakit olarak teminata bağlanır. Bu teminat miktarının, eşyanın muayene, tartı ve tahlili sonucunda bulunan aykırılıklardan ötürü alınması gereken vergi farklarını ve varsa para cezalarını karşılamaması durumunda bu farklar yine nakit olarak teminata bağlanmak suretiyle tahsil edilmedikçe eşya sahiplerine teslim edilemez. Burada mükellefin eşya ile ilgili olarak elinde olan belgelere göre yaptığı gümrük beyanı ile muayene veya tartı işlemi sonucunda tespit edilen miktara göre herhangi bir vergi farkı doğduğunda gümrük idareleri tarafından cezai işlem yapılmaz.

2.7. Götürü ve Kısmi Teminat Uygulaması

Gümrük mevzuatımızda öngörülen şartlı muafiyet işlemlerini gerçekleştiren mükelleflerden kural olarak alınması gerekli teminat tutarının ithalat vergilerinin tamamını karşılaması şarttır. Söz konusu şartlı muafiyet düzenlemeleri; antrepo rejimi, dahilde işleme rejimi, transit rejimi, geçici ithalat rejimi ve gümrük kontrolü altında işleme rejimi olarak sıralanabilir. Saydığımız tüm bu gümrük rejimlerinde mükellefler ithal ettikleri eşya için gümrük mevzuatında belirlenen şartlara uymak kaydıyla herhangi bir ithalat

vergisi ödememekte, eşyaya ilişkin ithalat vergilerinin 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 202'nci maddesine göre % 20 fazlasıyla karşılayan tutarı teminat olarak vermek durumundadırlar. Mükellefler tarafından en çok tercih edilen teminat türü ise şüphesiz yetkili banka ve finans kuruluşlarından alınan teminat mektuplarıdır. Mükellefler ise aldıkları teminat mektubunun taşıdığı bedellere doğru orantılı olarak artan bir tutardaki komisyonu aylık veya yıllık olarak ilgili banka veya finans kuruluşuna ödemektedirler. Gümrük mevzuatımızdaki kısmi muafiyet uygulaması ise mükelleflere; gümrük antrepo, gümrük kontrolü altında işleme ve geçici ithalat rejimlerine tabi tutulan eşya için teminat alınması öngörülen durumlarda, ithalat vergilerinin %10'u oranında teminat vermesini ve bu suretle daha az tutarlarda banka komisyonu maliyetine katlanmasını sağlayan bir müessesedir.

Götürü teminat uygulaması ise, eşyanın gümrük vergileri ve sair vergilerinin teminata bağlanmasını gerektiren bir gümrükçe onaylanmış işlem veya kullanıma tabi tutulduğu durumlarda, teminatın her bir gümrük işlemi için ayrı ayrı teminat verilmeksizin teminata bağlanması gereken tutardan bağımsız olarak ve herhangi bir düşüm yapılmaksızın bir yıl süreyle kullanılabilmesini ifade eder. Götürü teminat uygulamasından yararlanmak isteyen statü belgesi sahibi tarafından verilmesi gereken teminat tutarı, götürü teminat yetkisinin tanınması, güncellenmesi veya kapsamının değiştirilmesine ilişkin başvurunun yetkili gümrük ve ticaret bölge müdürlüğü genel evrak kaydına alındığı ayın ilk gününden geriye dönük bir yıl içerisinde gerçekleştirdiği gümrük işlemlerine ilişkin olarak teminata konu olan gümrük vergileri ve sair vergilerin toplam kıymetinin %10'u olarak belirlenir .

SONUÇ

Dış ticaret işlemleri gerçekleştiren işletmeler ta-

rafından ithalat ve ihracat işlemlerinin sorunsuz tamamlanması, gümrük prosedürlerinin eksiksiz yerine getirilmesi ve bu suretle eşyanın gümrüklerde geçirdiği zamanın en aza indirilmesi; hem alıcı veya satıcı memnuniyeti hem de işlem maliyetlerinin bakımından oldukça önemli bir konudur. Dış ticaret erbabının çoğunlukla yakındığı hususlardan biri de çoğunlukla, ithal veya ihraç etmek istediği eşyanın gümrüklerde fazlaca kontrole tabi tutulması ve bekletilmesine ilişkindir. Oysa ki gümrük mevzuatımız gerek ithalatçılar gerekse ihracatçılar bakımından pek çok basitleştirilmiş usulü barındırmakta ve bu suretle ülkemizin 2023 yılı hedefi olan 500 milyar dolarlık ihracat hedefine ulaşılmasını teminen dış ticaret erbaplarına pek çok kolaylıklar sağlamaktadır. İthalat ve ihracat operasyonları yapan firmaların kendilerine mevzuatla verilmiş olan bu basitleştirilmiş uygulamaların içeriğini bilmeleri ve bunlardan faydalanmaları, ithalat veya ihracat işlemlerinde gümrüklerde geçirdikleri süreleri azaltmanın yanı sıra operasyonlarını daha az bir gümrükleme maliyetiyle gerçekleştirmek suretiyle mali açıdan da olumlu bir dışsal katkı elde etmelerini sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- 4458 sayılı Gümrük Kanunu
- 07.10.2009 tarihli, 27369 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Gümrük Yönetmeliği
- Gümrükler Genel Müdürlüğü'nün 2014/18 sayılı Genelgesi
- 11.07.2002 tarih ve 24812 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 16 Seri No.lu Gümrük Genel Tebliği
- <http://www.orgtr.org/tr/onaylanmis-kisi-statusu-2> adresli internet sitesi, Erişim Tarihi: 01.01.2016
- http://www.verginet.net/dtt/1GumrukveDisTicaretilelgiliSikcaSorulanSorular_8376.aspx#basitle%20Ftirilmi%20Uusul adresli internet sitesi, Erişim Tarihi: 01.01.2016